

4 mei 2025

Christiane van den Berg-Seiffert

Serie: Gaven van de Geest

Thema: De kracht om wonderen te verrichten.

Openingstekst: 1 Korintiërs 12, 4-11 (NBV21)

Er zijn verschillende gaven, maar er is één Geest;
Er zijn verschillende dienende taken, maar er is één Heer; er zijn verschillende uitingen van bijzondere kracht, maar het is één God die ze allemaal en bij iedereen teweegbrengt. In iedereen is de Geest zichtbaar aan het werk, ten bate van de gemeente. Aan de een wordt door de Geest het verkondigen van wijsheid geschonken, aan de ander door diezelfde Geest het overdragen van kennis; de een ontvangt van de Geest een groot geloof, de ander de gave om te genezen; en weer anderen de kracht om wonderen te verrichten, om te profeteren, om te beoordelen of een profetie van de Geest afkomstig is, om in klanktaal te spreken of om klanktaal uit te leggen. Al deze gaven worden geschonken door een en dezelfde Geest, die ze aan iedereen afzonderlijk toebedeelt zoals Hij wil.

Foto Desirée van Keulen

Lezing: 2 Korintiërs 4, 7-12 (Naardense vertaling)

7 Maar wij hebben deze schat
in aardewerken vaten,
zodat zal blijken dat die overgrote kracht
uit God is en niet uit ons,-

8 in alles verdrukt
maar niet in het nauw gebracht,
om raad verlegen maar niet radeloos,

9 vervolgd maar niet verlaten,
neergeworpen maar niet verloren,

10 altijd de doding van Jezus
in het lichaam omdragend,
opdat ook het léven van Jezus
in ons lichaam blijkt,

11 voortdurend immers worden wij die leven
om Jezus' wil prijsgegeven aan de dood,
opdat ook het léven van Jezus blijkt
in ons sterfelijke vlees,

12 zodat de dood
in óns zijn werk doet
maar het leven in ú.

Overweging

De kracht om wonderen te verrichten. Of, zoals de Naardense Bijbel het vertaalt, de werkingen van krachten. De apostel Paulus denkt bij deze krachten aan het vermogen om demonen uit te drijven. Als een aanvulling op het genezen van zieken in het daaraan voorafgaande vers. Zelf maakte ik, toen ik te elfder ure aanhaakte bij deze serie, hier een grote associatieve sprong die ik niet probeer exegetisch te verantwoorden, misschien kan dat ook niet. Namelijk de sprong van het uitdrijven van demonen toen, naar de vraag hoe wij met onze demonen van nu moeten omgaan.

Wat zijn de wonderen, de werkingen van krachten, die we nodig hebben om om te gaan met de uitdagingen van onze tijd? Hoe bewegen wij ons in een wereld waar veel van de vanzelfsprekendheden waarmee we leefden zo enorm aan het wankelen zijn gebracht? Een wereld waarin wij ervaren dat dat wat voor ons als samenleving van diepe waarde is fundamenteel wordt bedreigd op een manier die de meesten van ons niet eerder hebben meegemaakt. Maar ook een wereld waarin wij misschien dieper dan eerder beseffen dat wij hier ook een rekening gepresenteerd krijgen van decennialange eigen suprematie, van uitsluiting en van uitbuiting, van het meten met twee morele maten. Een rekening van het onrecht waarop onze wereld naast alles wat goed is en kostbaar ook is gebouwd. Hoe gaan wij hiermee om?

En wat wordt er nu van ons gevraagd? In een tijd waarin wij bij alle schroom om te vergelijken toch zo veel angstaanjagende parallellen zien met toen? De aanvallen op de democratie. Op het recht. Op de journalistiek. Op de wetenschap. Op minderheden. Op mensen met een afwijkende mening. De normalisering van wat extreem is... Toen ik als kind nadacht over de generatie van mijn grootouders, deed ik dat met de helderheid die eigen is aan *hindsight bias*: de helderheid van degene die weet hoe het verder is gegaan. Dat je niet meedoet, dat je in opstand komt, dat dat belangrijk is, meer dan al het andere, dat leek me een leven lang zo vanzelfsprekend. En nu voel ik me met hen verwant op een manier die ik nooit eerder heb gevoeld, verstandelijk misschien wel, maar nooit van binnenuit. En dat bedoel ik niet vergoelijkend. Ik ben bezorgd. En bang. Maar ook belast. Bezig met mijn eigen dingetjes. Bezig met al die dingen van het leven waarvan ik altijd dacht dat ze volstrekt onbelangrijk zouden worden als het uur daar is. En nu? Is dit het uur? Is het uur al geweest? Moet ik nu alles loslaten? Om wat te doen? Ik weet het niet. En ondertussen ga ik door met al mijn vele bezigheden, lees het nieuws en voel me ongemakkelijk.

Vandaag, op 4 mei, gedenken wij de overledenen en eren hen. Gedenken wij hen die zijn gestorven voor de vrijheid van dit land, voor de vrijheid van onze wereld. Gedenken wij hen die zijn vermoord en gemarteld. 80 jaar geleden. Maar ook sindsdien. Ook nu. Mensen die opstaan voor vrijheid en die sterven voor vrijheid. Wij gedenken hen. Met het oog op het heden. Met het oog op de verantwoordelijkheid die wij dragen voor onze eigen tijd en voor onze eigen wereld.

Rutger Bregman stelt in een klein boekje de vraag 'wat maakt een verzetsheld?' Op zoek naar een antwoord komt hij allereerst uit bij mensen die inderdaad bijzonder zijn. Die kracht hebben om wonderen te verrichten. Rutger Bregman vertelt het verhaal van Arnold Douwes, de leider van één van de belangrijkste onderduiknetwerken in Europa. Dag in dag uit was hij op de fiets in de weer om onderduikadressen voor mensen te regelen. Met overredingskracht en met morele chantage. Zich enorm ergerend aan het getalm en gedraal van mensen. Hij was niet zachtzinnig. Niet heel voorzichtig. En hij was uiterst succesvol. Van de tijd voor de oorlog is niet veel bekend over Arnold. Wel dat hij een mens was die niet kon aarden in de gewone maatschappij. Zijn sterk rechtvaardigheidsgevoel en zijn gebrek aan respect voor autoriteit maakten dat hij overal botste. Als kind werd hij twee keer van school gestuurd, hij maakte geen opleiding af, leefde een tijdje als zwerver in Canada, maar kreeg het daar aan de stok met de politie, keerde uiteindelijk terug naar Nederland en werd hovenier. Toen op 10 mei 1940 de Duitsers Nederland binnenvielen vond hij zijn bestemming. Bregman schrijft: "Als er iets fascineert aan Arnold Douwes dan is het hoe onuitstaanbaar hij was. Hier hebben we het over iemand die in normale tijden nauwelijks functioneerde en in extreme tijden deed wat vrijwel niemand

anders kon.” Even later schrijft hij: “De meerderheid is nu eenmaal geen held, en laten we wel zijn, in normale tijden heeft een land ook weinig helden nodig. Een gezonde samenleving met degelijke wetten heeft genoeg aan gewone mensen die doen wat van hen verwacht wordt. Maar wat als de tijden niet normaal zijn? Wat als de samenleving niet gezond is? Wat als ‘doen wat van je verwacht wordt’ *precies* het probleem is?

Is die kracht om wonderen te verrichten dan inderdaad zo’n bijzondere kracht? Slechts weggelegd voor enkelingen? Bregman vertelt dat bij het onderzoek naar de karaktereigenschappen van verzetshelden dat vanaf de jaren zeventig van de vorige eeuw plaatsvond vooral één ding echt opviel: de onopvallendheid van de mensen. Hoe onopvallend en normaal ze zijn. En hoe ze verschillen van elkaar. Pas als je beter kijkt zie je ook wat gemeenschappelijkheden. Bijvoorbeeld dat het om mensen gaat die niet autoritair zijn opgevoed. Mensen die over het zelfvertrouwen beschikken om hun eigen mening te vormen en op hun eigen morele kompas te varen. En mensen die het gevoel hebben dat het uitmaakt wat ze doen, het gevoel dat hun daden ertoe doen. Daarnaast valt op dat het vaak niet zozeer de liberale mensen zijn, niet de ‘redelijke meerderheid’, maar eerder mensen van de flanken. In Nederland vooral communisten en gereformeerden. Zoals een overlevende het zei over zijn strenggelovige redders: “Ze kopen niet bij de in hun ogen te linkse kruidenier, maar ze nemen wel zijn onderduikers over, als onderdeel van de gezamenlijke strijd.”

In de jaren negentig kwam er nieuw onderzoek naar verzetshelden. Deze onderzoekers concentreerden zich niet langer op de motieven van de redders, maar keken naar de omstandigheden. En uit dat onderzoek bleek wat echt cruciaal was om een verzetsheld te worden: je moest gevraagd worden. Mensen begonnen niet uit zichzelf, ze begonnen niet vanuit hun motieven, of gevoelens of idealen, maar simpelweg omdat ze werden gevraagd. Vaak eerst voor kleine dingen. Dan voor iets groters. En gaandeweg rolden ze zo het verzet in. Verzet, zegt Bregman, is dus besmettelijk. Mensen zoals Arnold Douwes zijn de superspreaders. En anderen, zomaar mensen, minder opvallend, minder onaangepast, met minder kracht om wonderen te verrichten zou je kunnen zeggen, die deden dan vaak mee.

Van de apostel Paulus is het prachtige beeld van onze lezing van vandaag. “Maar wij hebben deze schat in aardewerken vaten, zodat zal blijken dat die overgrote kracht uit God is en niet uit ons.” Kracht in kwetsbaarheid. Kracht in aardewerken vaten. Kracht die niet krachtpatserig is. Kracht die niet zichtbaar is, maar die dan blijkt. Kracht die van zichzelf afwijst. Naar God. Omdat het kracht is die we niet uit onszelf hebben. Maar kracht van God die in ons werkt. Het diepe geloofsgeheim dat God niet buiten ons mensen om werkt. Maar in ons en door ons. Zoals we zijn. In al onze zwakheid. In al onze onafheid.

Wij mensen worden aangesproken zoals we zijn. Wij worden aangesproken en er wordt gewacht op ons antwoord. God wacht en hoopt op ons antwoord. Mensen wachten en hopen op ons antwoord. Wij mensen zijn antwoordelijke wezens. *Respondeo ergo sum*. Ik antwoord, dus ik ben. En deze antwoordelijkheid, deze verantwoordelijkheid van ons mensen komt eerst, volgens Levinas. De ethiek gaat aan het zijn vooraf, zoals hij dat noemt. Wij hoeven niet eerst af te zijn. We hoeven ons niet eerst te hebben ontwikkeld. We hoeven er niet klaar voor te zijn en wij hoeven er niet eerst de tijd of de kracht voor te hebben. Misschien zijn we er wel nooit klaar voor. Mens worden wij door het mens-zijn te doen. Of, zoals Rutger Bregman laat zien, verzetsheld word je meestal niet door je eigenschappen. Maar door te antwoorden als je wordt aangesproken. Ook al komt het even echt niet uit.

En wanneer doe je dat? Dat antwoorden? Wat is die aanspraak? Wat is het uur? Wanneer is het uur? Vermoedelijk is het misleidend om te focussen op die ene grote aanspraak en om daarop te wachten. Bregman en Levinas laten zien dat het gaat om het antwoorden. Om het antwoorden als we worden aangesproken. Om het antwoorden als we worden gevraagd. Aan mensen. Aan de situatie. In het klein. En al doende misschien, als het goed is, ook in het groot.

In het vertrouwen, in het geloofsvertrouwen, dat God zelf in onze zwakheid aanwezig is. En dat Hij ons in onze zwakheid draagt. Dat Hij ons, in al onze zwakheid, de kracht geeft die wij nodig hebben.
“Maar wij hebben deze schat in aardewerken vaten, zodat zal blijken dat die overgrote kracht uit God is en niet uit ons.”

Amen

Slottekst:

Het is waar dat wij heel oud en zeer geleerd zijn en alle kwaad van deze wereld kennen. Maar toen wij deze ster aan de hemel zagen, klopten onze harten van vreugde als die van kinderen, en wij waren de kinderen en zijn op weg gegaan, want wij wilden onze mensenplicht vervullen en hopen.

Jean Paul Sartre

Ekklesia Leiden
Rapenburg 100
2311GA Leiden
www.ekklesialeden.nl
info@ekklesialeden.nl